

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 9.6.2004
COM(2004) 416 galīgā redakcija
Volume I

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM UN EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI**

“Eiropas Vides un veselības rīcības plāns 2004. – 2010. gadam”

{SEC(2004) 729 }

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM UN EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI**

“Eiropas Vides un veselības rīcības plāns 2004. – 2010. gadam”

SATURS

Labāka veselība labākā vidē – nākotnē risināms jautājums	4
Rīcības plāna izcelsme	4
Rīcības plāna galvenie elementi	5
Kā rīcības plāns tiks ieviests?.....	8
Starptautiskais līmenis – Budapeštas Ministru konference par vidi un veselību	8

TEHNISKIE PIELIKUMI

I PIELIKUMS .....

Pasākumi 2004. – 2010. gadam .....

Informācijas aprites uzlabošana, izstrādājot integrētu vides un veselības informāciju.....

Zināšanu trūkuma kompensēšana, veicinot vides un veselības izpēti un nosakot jaunās
problēmas. ....

Atbilde: politiku pārskatīšana un saziņas uzlabošana .....

Problēmu apzināšana, riska paziņošana, apmācības un izglītība .....

Riska samazināšanas politikas izskatīšana un pielāgošana .....

II PIELIKUMS: KONSULTĀCIJU PROCESS : to organizāciju saraksts, ar kurām ir
notikušas apspriedes Rīcības plāna ietvaros.....

Rīcības plāna ietvaros organizēto sanāksmju saraksts .....

III PIELIKUMS: GALVENO PASĀKUMU GRUPU IEVIEŠANAS TERMIŅŠ .....

GLOSĀRIJS .....

Rīcības plāna izcelsme

Labā veselība dažreiz ir tas, ko ikviens no mums vēlas – sev, saviem bērniem un mūsu sabiedrībai, garantējot lielākus ekonomiskos un sociālos pabalstus. Tai ir būtiska nozīme ilgtermiņa ekonomikas izaugsmē un ilgtermiņa attīstībā – arvien pieaug pierādījumi, ka veselības izmaksas nav augstas, bet drīzāk augstas ir izmaksas, kas radušās sliktas veselības rezultātā (attiecībā uz veselības aprūpi, zālēm, slimības atvaļinājumu, zemu produktivitāti, invaliditāti un agru aiziešanu pensijā)¹.

Eiropas pilsoņi pauž bažas par vides iespējamo ietekmi uz veselību un gaida, lai likumdevēji atbilstoši rīkotos. Pamatojoties uz sabiedrības bažām un Līguma saistībām², Komisija ir atbildīga par to, lai plānotu nelabvēlīgas vides un veselības attiecības, lai risinātu šīs problēmas daudz efektīvāk. Rīcības plāna mērķis ir uzlabot labklājību, kā arī maksimāli palielināt iespējamās ekonomiskās priekšrocības, jo finanšu resursu izlietojums koriģējošām darbībām un zaudētai produktivitātei bieži vien ir lielāks nekā profilakses izmaksas.

Kā indivīdi mēs varam izvēlēties mūsu dzīvesveidu, tādējādi ietekmējot mūsu veselību. Tomēr mēs arī paļaujamies uz valsts iestādēm, ka tās nodrošinās mūs ar uzticamu informāciju, uz kā pamata balstīt mūsu lēmumus, un ka tās aizsargās mūs no draudiem, kas tiek radīti veselībai un labklājībai un ko mēs nespējam kontrolēt. Mēs nevaram noteikt gaisa kvalitāti, ko mēs elpojam, vai vienmēr aizsargāt sevi pret piesārņojumu – dažreiz pat pirms mēs esam dzimuši. Nesen veiktie pētījumi par vides un veselības saistību ietver aprēķinus, ka katru gadu apmēram seši līdz deviņi tūkstoši Francijas pilsētnieki priekšlaicīgi mirst gaisa piesārņojuma dēļ³ un ka apmēram viena sestā daļa no kopējiem bērnu slimības un nāves gadījumiem ir saistīti ar vides faktoriem.⁴

Jo īpaši satrauc vides atstātās sekas uz iedzīvotāju jutīgajām grupām. Stratēģijā īpaša uzmanība tiek pievērsta bērniem, jo viņi tiek pakļauti iedarbībai vairāk nekā pieaugušie. Tagad uzdevums ir veikt pasākumus attiecībā uz bērnu tiesībām augt un dzīvot veselīgā vidē un ieviest šos pasākumus ne tikai stratēģijā, bet arī Konvencijā par bērna tiesībām un Pasaules samitā par ilgtspējīgu attīstību.

---

¹ Piemēram: kopējais gada finansiālā aprūtinājums, kas Eiropā radīts plaušu slimību dēļ, tiek lēsts 102 miljardu eiro apjomā. Šo skaitli var salīdzināt ar Īrijas IKP. Hroniska traucējoša plaušu slimība (HTPS) ir visbiežāk konstatētā respiratorās sistēmas slimība Eiropā, katru gadu radot izdevumus 38,7 miljardu eiro apmērā, no kuriem 74 % (28,6 miljardi) sastāda zaudētas darba dienas. Netiešie izdevumi produktivitātes zaudējumos sastāda gandrīz 3 reizes no tām izmaksām, kas saistītas ar tiešo veselības aprūpi. *Eiropas Baltā grāmata par plaušu slimībām, Eiropas Respiratoriskā savienība (ERA) un Eiropas Plaušu fonds (EPF), 2003. gada novembrī.*

² Līguma 152. un 174. pants

³ Francijas Vides un veselības drošības aģentūras 2004. gada ziņojums (http://www.affse.fr/documents/Rapport_1.pdf)

⁴ Eiropas bērnu un pieaugušo slimību un kaitējuma aprūtinājums, kas radies noteiktu vides faktoru dēļ, *Francesca Valent, D'Anna Little, Fabio Barbone, Giorgio Tamburlini*; PVO, Ženēva 2004. gads (presē).

Gan nacionālā, gan ES līmeņa izpēte ir ievērojami uzlabojusi mūsu zināšanas par saistību starp vidi un veselību un ir ļāvusi mums veikt pasākumus, piemēram, pakāpeniski samazinot svinu degvielā. Tomēr vairāku vides risku atstātās sekas uz veselību ir likumsakarību kopums, kas nav labi izprasts.

Izpēte ir svarīga, nostiprinot zināšanu bāzi un nodrošinot konkrētus pasākumus, ar kuru palīdzību Eiropas vides un veselības izpētes rezultāti tiks izmantoti likumdošanas procesā, lai analizētu un aizpildītu nepilnības Eiropas vides un veselības aktivitātēs. Darba vides politiskās nostādnes ietekmē arī veselību gan darba vietā, gan ārpus tās. Tāpēc ir jāizstrādā noteikti punkti Kopienas stratēģijā par veselību un drošību darba vietā⁵. Šo iemeslu dēļ Komisija 2003. gada jūnijā uzsāka izstrādāt vides un veselības stratēģiju (kas minēta kā *SCALE* iniciatīva⁶), iesakot izmantot integrētu pieeju un nodrošināt ciešāku sadarbību starp veselības, vides un izpētes jomām. Tās pievienotā vērtība ir Kopienas sistēmas izveide, *integrējot* informāciju par vides stāvokli, ekosistēmu un cilvēku veselību. Tādējādi *kopējā* vides radītā ietekme uz cilvēku veselību tiktu izvērtēta daudz efektīvāk, ņemot vērā tādas sekas kā: kombinētās sekas, kombinētā iedarbība un kopīgās sekas. Stratēģijas galvenais mērķis ir izstrādāt vides un veselības „*iesmeslu-seku sistēmu*”, kas nodrošinās nepieciešamo informāciju Kopienas politikas izstrādāšanā, pievēršot uzmanību avotiem un veselību ietekmējošiem faktoriem.

Ņemot vērā jautājuma plašo spektru un sarežģītību, stratēģijā izstrādāja ilgtermiņa pieeju, kas tiks ieviesta cikliski, pakāpeniski izvēršot to līdz ar zināšanu bāzes uzlabošanu. Stratēģiju pozitīvi vērtēja Padome, Eiropas Parlaments un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, kas uzsvēra nepieciešamību izstrādāt rīcības plānu, kas balstīts uz pašreizējām politiskajām nostādnēm un programmām, kā arī cieši sadarboties ar attiecīgajām starptautiskajām organizācijām.

Šis rīcības plāns laika periodam no 2004. – 2010. gadam ir izstrādāts, lai sniegtu ES zinātniski pamatotu informāciju, kas nepieciešama, lai palīdzētu 25 ES dalībvalstīm samazināt konkrētu vides faktoru nelabvēlīgo ietekmi uz veselību un lai nostiprinātu sadarbību starp vides, veselības un izpētes jomā iesaistītajām pusēm. Tajā ir ņemti vērā citu institūciju apsvērumi, nosakot ieteiktos pasākumus. Bez tam rīcības plāns ir izstrādāts tā, lai tas atbilstu pašreizējiem tiesību aktiem reģionālajā, nacionālajā, Eiropas un starptautiskajā līmenī, galvenokārt PVO Eiropas vides un veselības procesam. Rīcības plāna ietvaros tiek veikti pasākumi, lai nodrošinātu drošāku vidi bērniem.

Rīcības plāna galvenie elementi

Šis Rīcība plāns attiecas uz pirmā cikla periodu un ir izstrādāts ciešā sadarbībā ar ekspertiem no dalībvalstīm, kā arī ar galveno iesaistīto pušu pārstāvjiem, tostarp arī no jaunajām dalībvalstīm, kas ir iesaistītas jau kopš procesa sākuma (skatīt II pielikumu, lai gūtu detalizētāku informāciju par konsultāciju procesu). Tajā ir trīs galvenie temati:

---

⁵ Kā piemēru var minēt Padomes Direktīvu 92/85/EEK par pasākumu ieviešanu, lai veicinātu drošības un veselības aizsardzības darbā uzlabošanu strādājošām grūtniecēm, sievietēm, kas strādā pēcdzemdību periodā vai strādājošām sievietēm, kas baro bērnu ar krūti. Minētā direktīva paredz ne tikai mātes, bet arī bērna veselības aizsardzību.

⁶ Komisijas Paziņojums par Eiropas Vides un veselības stratēģiju KOM (2003) 338 galīgais

- informācijas aprites uzlabošana, lai izprastu saistību starp piesārņojuma avotiem un ietekmi uz veselību (pasākumi no 1 – 4);
- zināšanu trūkuma kompensēšana, veicinot izpēti un risinot jaunās problēmas vides un veselības jomā (pasākumi no 5 - 8);
- politisko nostādņu pārskatīšana un saziņas uzlabošana (pasākumi no 9-13).

Līdz ar izpratnes uzlabošanu, turpmāk definēs un izstrādās konkrētus pasākumus attiecībā uz politisko “reakciju”. Pirmais solis ir izvērtēt sekas, ko rada vides faktori attiecībā uz veselības problēmām. Tas ietver zināšanu un informācijas apriti par vides cēloņiem, ieskaitot piesārņojuma avotu ceļu uz cilvēku veselību. Uzlabojumi vides un veselības uzraudzībā ir nepieciešami, lai nodrošinātu, ka abas politiskās nostādnes tiek atbilstoši koordinētas. Bez tam ES likumdošanas programma izpētes jomā tika pastiprināti veikta zinātniskā izpēte, lai analizētu un uzlabotu zināšanas par cēloņu sakarībām starp vides faktoriem un cilvēku veselību. Tikai tad, ja ir pieejami skaidri pierādījumi, kas ir arī saskaņā ar piesardzības principu⁷, var izstrādāt atbilstošas politiskās nostādnes, lai izskatītu un, ja nepieciešams, labotu politiskās reakcijas, un izstrādātu jaunas nostādnes.

Rīcības plāna kopsavilkums varētu būt šāds, un tas ir sīkāk izklāstīts dokumentā “Eiropas Vides un veselības rīcības plāna tehniskie pielikumi. 2004. – 2010. gads.”:

1 – UZLABOT INFORMĀCIJAS APRITI, attīstot integrētu vides un veselības informāciju, lai izprastu saistību starp piesārņojuma avotiem un uz veselību atstātajām sekām:

Pasākums Nr. 1: izstrādāt vides veselības rādītājus.

Pasākums Nr. 2: izstrādāt integrētu vides uzraudzību, ieskaitot pārtiku, lai ļautu noteikt nelabvēlīgas iedarbības uz cilvēkiem faktoros.

Pasākums Nr. 3: izstrādāt saskaņotu pieeju, lai uzraudzītu biotopu Eiropā.

Pasākums Nr. 4: veicināt sadarbību un vienotas aktivitātes vides un veselības jomā.

2 – KOMPENSĒT ZINĀŠANU TRŪKUMU, veicinot izpēti vides un veselības jomā un nosakot jaunās problēmas

Pasākums Nr. 5: integrēt un stiprināt Eiropas vides un veselības izpēti.

Pasākums Nr. 6: slimību, traucējumu un iedarbības izpēte.

Pasākums Nr. 7: izstrādāt metodoloģiskas sistēmas, lai analizētu mijiedarbību starp vidi un veselību.

Pasākums Nr. 8: nodrošināt, ka potenciālie vides un veselības riski tiek noteikti un risināti.

3 - ATBILDE: POLITIKU PĀRSKATĪŠANA UN SAZIŅAS UZLABOŠANA, attīstot problēmu apzināšanu, riska paziņošanu, apmācības un izglītību, lai sniegtu iedzīvotājiem informāciju, kas nepieciešama, lai veiktu labāku izvēli veselības jomā, un lai pārliecinātos, ka profesionāļi katrā jomā ir modri un seko līdzi vides un veselības mijiedarbībai.

Pasākums Nr.9 : izstrādāt sabiedrības veselības pasākumus un sadarbības tīklu, nosakot vides un veselības faktoros ar sabiedrības veselības programmas palīdzību.

⁷ Piesardzības principa piemērošanas kritēriji ir definēti Komisijas Paziņojumā KOM (2000)1 galīgais

Pasākums Nr.10 : veicināt profesionāļu apmācību un uzlabot organizāciju kapacitāti vides un veselības jomā.

izskatot un piemērojot riska samazināšanas politiku

Pasākums Nr.11 : koordinēt iesāktos riska samazināšanas pasākumus un pievērst uzmanību prioritārajām slimībām.

Pasākums Nr.12 : uzlabot gaisa kvalitāti telpās.

Pasākums Nr.13 : sekot elektromagnētisko lauku attīstības pētījumiem.

Sākotnējā perioda laikā rīcības plānā uzmanība tiek pievērsta galvenokārt labākas izpratnes iegūšanai par saistību starp vides faktoriem un respiratorās sistēmas slimībām, nervu sistēmas traucējumiem, vēzi un endokrīnās sistēmas darbības traucējumu sekām. Attiecībā uz šīm vairāku cēloņu slimībām un nosacījumiem pastāv rādītāji un daži sākotnēji pierādījumi, ka vides faktoriem ir būtiska nozīme šo slimību attīstībā un saasināšanās procesā. Lai raksturotu vides ietekmi daudz precīzāk un uzmanību pievērstu svarīgākajām slimībām un nosacījumiem šo slimību grupās, ir nepieciešama precīzāka informācija. Rīcības plānā tiks izstrādātas mērķtiecīgas izpētes darbības, lai uzlabotu zināšanas par attiecīgajām cēloņu likumsakarībām un, tajā pašā laikā, tiks uzlabota veselības uzraudzība, lai gūtu labāku priekšstatu par slimību rašanos Kopienā.

Cits svarīgs informācijas aspekts ir uzraudzīt iedarbību caur vidi, ieskaitot vides faktoros, kas galvenokārt saistīti ar šo slimību rašanos. Lai izstrādātu saskaņotus noteikumus integrētās iedarbības uzraudzībai, tika veikti trīs izmēģinājuma projekti attiecībā uz vielām, par kurām jau ir pieejama informācija un tiek veikta uzraudzība (dioksīni un PCB⁸, smagie metāli un endokrīnās sistēmas darbības traucējumi). Rīcības plānā tiks izmantoti šie noteikumi, lai izvērtētu ne tikai izmēģinājumu projektos ietvertu vielu, bet arī visu to galveno vides faktoru iedarbību, kas saistīti ar vides problēmām. Bez tam tiks arī piemērota vides un pārtikas uzraudzība, ja tas būs nepieciešams.⁹

Tiklīdz nepieciešamā ar risku saistītā informācija ir pieejama, privātpersonas vai valsts politikas veidotāji var pieņemt atbilstošus riska vadības lēmumus. Abos gadījumos saziņa un problēmu apzināšana būs svarīga, nodrošinot, ka tiek pieņemti labi informēti uz zinātni balstīti lēmumi.

Rīcības plānā ir iestrādātas ar bērnu veselību saistītās problēmas. Uzraudzības laikā tiks apskatīti svarīgākie bērnu veselības jautājumi, kā arī to vides faktoru ietekme, pret kuriem bērni ir sevišķi jutīgi. Izpēte jutīguma jomā ir jo īpaši svarīga, jo politiskās reakcijas (nostādnes) ir jāpielāgo bērnu vajadzībām tajos gadījumos, kad jutīgums ir sevišķi paaugstināts. Rīcības plāna priekšlikumi par ārējā gaisa piesārņojumu ir svarīgi, jo zinātniskie pētījumi liecina, ka bērnu veselību jo īpaši ietekmē vidē esošie tabakas dūmi (VTD).

Komisijas 2003. gada jūnija paziņojumā uzsvēra reģionālās atšķirības, kas pastāv visā Eiropā attiecībā uz vides veselības problēmām. Piemēram, ūdens izraisītu

⁸ Polihlorbifenils

⁹ Papildus vispārējās metodoloģijas izstrādei darba grupa izstrādāja daudzus ieteikumus, kas saistīti ar šīm vielām. Tie tiks ņemti vērā Komisijas likumdošanas iniciatīvās, piemēram, dioksīna un PCB izmantošanas stratēģijā (KOM (2001) 593), Endokrīno traucējumu novēršanas stratēģijā (KOM (1999) 706) un jaunajā Dzīvudraba stratēģijā.

slimību izplatība un ārējo piesārņojumu ietekme ir lielāka vairākās jaunajās dalībvalstīs, kamēr astmas izplatība ir lielāka citās dalībvalstīs. Daudz ir darīts un joprojām tiek veikts, lai samazinātu šīs atšķirības. Ir vērojama ievērojama vairāku slimību un nāves gadījumu skaita samazināšanās saistībā ar respiratorās sistēmas slimībām gaisa piesārņojuma samazināšanas pasākumu rezultātā. Rīcības plāna ietvaros arī uzlabos informāciju un zināšanas par pašreizējām atšķirībām, kas pastāv starp reģioniem un valstīm paplašinātajā Eiropas Savienībā, ņemot vērā ES finansēto projektu rezultātus par emisijām jaunajās dalībvalstīs (piemēram, attiecībā uz dioksīniem).

Kā Rīcības plāns tiks ieviests?

Lai izprastu un risinātu ar vidi saistītas veselības problēmas, ir nepieciešama ilgstoša sadarbība ar visām iesaistītajām pusēm – dalībvalstīm, nacionālajām, reģionālajām un vietējām iestādēm, vides, veselības un izpētes kopienām, rūpniecības nozares pārstāvjiem, lauksaimniekiem un ieinteresētajām personām. Atbildība progresa sasniegšanā šajā sarežģītajā jomā tiek dalīta starp:

- dalībvalstīm, kas ir atbildīgas par uzraudzības un riska vadības pasākumu ieviešanu. Bez tam tās ir atbildīgas arī par izpēti, izglītību un apmācībām, kas ir galvenais vides un veselības mijiedarbības aspekts un kam ir būtiska nozīme, nodrošinot, ka rezultāti tiek sasniegti nacionālajā līmenī, izskatīti diskusijās ES līmenī un ES informācija tiek izplatīta nacionālajā un vietējā līmenī;
- ieinteresētajām pusēm, kā, piemēram, rūpniecības nozarei un pilsoniskajai sabiedrībai, kam ir būtiska nozīme, īstenojot informāciju par identificētajiem draudiem preventīvās un jaunās darbībās;
- Komisiju, kas turpinās iesaistīt visas galvenās ieinteresētās puses un veicinās sadarbību ES līmenī tās kompetences ietvaros, kā arī nodibinās kontaktus ar Eiropas Vides aģentūru, Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi un citām svarīgām institūcijām. Ieinteresētās puses tiks pilnībā iesaistītas ieviešanas procesā ar konsultatīvās grupas palīdzību (kas sastāvēs no dalībvalstīm, ieinteresētajām personām un starptautiskajām organizācijām). Ja tas būs nepieciešams, noturēs apspriedes ar attiecīgajām zinātniskajām komitejām un darba grupām. Komisija 2007. gadā turpinās veikt ceturkšņa vidusposma pārskatu attiecībā uz Rīcības plāna ieviešanu. Komisija ieviesīs pasākumus, izmantojot pašreizējās iniciatīvas un programmas un jau piesaistītos resursus, galvenokārt Sabiedrības veselības aizsardzības programmu, Sesto pamatprogrammu pētniecības jomā un iesaistīto dienestu operatīvo budžetu;
- starptautiskām organizācijām, kā *PVO*, *EDSO* un *ANO* iestādes, kurām ir liela pieredze vides un veselības jautājumos. Turpmāka sadarbība ar tām būs svarīga, lai nodrošinātu, ka šīs zināšanas un pieredze tiek izmantota turpmākajās aktivitātēs.

Starptautiskais līmenis – Budapeštas valdības konference par vidi un veselību

Rīcības plāns ir Komisijas sniegtais ieguldījums Ceturtajā ministru konferencē par vidi un veselību, ko PVO 2004. gada jūnijā organizēja Budapeštā. Tā tika organizēta

atbilstoši Ministru deklarācijai un Bērnu un vides rīcības plānam Eiropā (*CEHAPE*), kas tika izstrādāts tā, lai to varētu piemērot Budapeštā.

Komisija Budapeštā pieņemto secinājumu ieviešanā turpinās aktīvi sadarboties ar PVO attiecībā uz visu vides un veselības aspektu mijiedarbību.